

11 Zwarte kraai (*Corvus corone*)

11.1 Verspreiding en aantalsontwikkeling

De zwarte kraai behoort tot de meest verspreide broedvogels van Nederland en is in Drenthe een algemeen voorkomende soort. De zwarte kraai is een standvogel die zich jaarrond strikt vasthoudt aan zijn territorium. Onvolwassen vogels kunnen in groepen rondzwerven en komen pas na 2-4 jaar tot vestiging van een eigen territorium. Niet-broedende vogels hebben de neiging gezamenlijk te slapen. Vooral in winterroesten kunnen zich honderden kraaien verzamelen. Dan mengen zich ook de adulte territoriumhouders in de groep, en vaak ook nog roeken, eksters en kauwen (Baeyens 2002).

Zwarte kraaien eten hoofdzakelijk bodeminsecten en hun larven, regenwormen, zaden, vruchten, aas en afval. Daarnaast worden meer incidenteel amfibieën, kleine zoogdieren, vogels (en hun eieren en jongen), en andere voedseltypen gegeten.

Zwarte kraaien hebben een voorkeur voor akkers en weilanden, doorsneden door boomrijen en kleine bossen. Ook de randen van grotere boscomplexen worden bezet, mits ze grenzen aan cultuurland. De centra van dergelijke bossen worden echter niet of in zeer lage dichtheden bewoond. Zeer open landschappen worden niet gemeden, maar de dichtheden zijn lager. Zwarte kraaien nestelen hier in alleenstaande bomen, houtwallen, singels, hoogspanningsmasten en erfbeplanting. In open cultuurlandschap bedraagt de dichtheid meestal ongeveer 1 paar per 100 hectare, in meer besloten cultuurlandschappen varieert deze van 3-12 paren per 100 hectare. De dichtheden in steden en bossen neemt landelijk nog steeds toe en bedraagt meestal 1-3 paren per 100 hectare, lokaal oplopend tot het dubbele en meer (Baeyens 2002). In figuur 11.1 is de relatieve dichtheid van zwarte kraaien weergegeven voor heel Nederland (SOVON 2002).

Figuur 11.1. Relatieve dichtheid van de zwarte kraai in Nederland (Bron: SOVON, 2002)

11.2 Wettelijke status, provinciaal beleid en mogelijke wetswijzingen

Wettelijke status, provinciaal beleid

De zwarte kraai is beschermd in het kader van de Flora- en faunawet. Sinds april 2004 valt de soort onder de landelijke schadesoorten en geldt er een landelijke vrijstelling voor het vangen en doden om landbouwschade te voorkomen. Sinds 11 mei 2006 geldt de landelijke vrijstelling ook ten aanzien van schade aan fauna (weidevogels, bodembroeders), waarbij ook preventief voor het komende seizoen de populatie zwarte kraaien mag worden verlaagd.

Mogelijke wetswijziging

De vangkooi als vangmiddel valt thans onder de vrijstelling, maar gezien het feit dat het hier om een niet soortspecifiek vangmiddel gaat, zal op korte termijn voor dit vangmiddel een ontheffing noodzakelijk worden. Hierop vooruit lopend is de zwarte kraai opgenomen in het Faunabeheerplan.

11.3 Schade aan belangen

Mogelijke schade aan belangen

Schade aan gewassen en vee

In het Handboek Faunaschade (Oord 2002) wordt aangegeven dat zwarte kraaien schade in de agrarische sector kunnen aanrichten aan diverse teelten, de opslag van ruwvoerders en aan landbouwhuisdieren. Tabel 11.1 geeft een overzicht van de gewassen waaraan zwarte kraaien schade kunnen veroorzaken, het type schade, en de periode waarin de schade meestal optreedt.

Tabel 11.1. Overzicht van de schade die zwarte kraaien kunnen aanrichten aan landbouwgewassen. In de tabel zijn opgenomen de teelten waaraan schade kan worden veroorzaakt, het type, en de periode waarin de schade meestal optreedt (Oord 2002).

Teelt	Schade	Periode	Opmerkingen
Granen (zomer- en wintergranen)	Vraatschade	Voorjaar/zomer/herfst	In zomer en hefst vooral in gelegeerd graan
Mais (snij-, korrel- en suikermals)	Vraatschade Pikschade Krabschade	Voorjaar en hefst	Schade in zaaiperiode en afrijpend gewas
Peulvruchten	Vraatschade Krabschade	Zaai- en kiemperiode	
Vollegrondsgroenten algemeen ¹	Pikschade	Gehele teeltperiode	
Appels en peren	Pikschade	Zomer en herfst	
Bessen ²	Vraatschade Vernieling	Voorjaar en zomer	
Bloemen, bloemzaden en bloembollen	Pikschade Krabschade	Voorjaar	
Boomteelt	Vraatschade Uittrekken Stekken	Gehele jaar	Vraatschade in zaaibedden van boomkwekerijen

Bij schade veroorzaakt door zwarte kraaien aan landbouwhuisdieren gaat het om vraatschade aan voer bij eenden- en nertsenfokkerijen en aanpikken van jonge eenden en kuikens. De schade kan het gehele jaar optreden (Oord 2002).

Schade aan flora en fauna

Als predator kan de zwarte kraai het voorkomen van een prooidiersoort waarop het beheer van een terrein gericht is in zekere mate beïnvloeden. Met name predatie van kwetsbare en/of zeldzame grondbroeders is in dit verband van belang. Er is sprake van schade als doelstellingen voor terreinen voor wat betreft deze kwetsbare en/of zeldzame soorten niet gerealiseerd kunnen worden als gevolg van predatie. Het kan hierbij gaan om zowel

terreinen in het beheer van terreinbeherende organisaties als terreinen van particulieren waarvoor een beheerspakket is afgesloten in het kader van de Subsidierегeling Agrarisch Natuurbeheer waarbij gestreefd wordt naar bepaalde dichtheden aan weidevogels. Uit een landelijk predatieonderzoek kwam naar voren dat de zwarte kraai echter geen hoofdrol speelt bij de predatie van weidevogels (Teunissen *et al.* 2005).

Schade aan belangen in het verleden

Er zijn geen gegevens bekend dat natuurdoelstellingen met betrekking tot weidevogels in het verleden niet gerealiseerd konden worden als gevolg van predatie door zwarte kraaien.

Verwachte schade aan belangen in de toekomst

De verwachting is dat zwarte kraaien incidenteel schade zullen veroorzaken aan wintergraan en zomergraan. Deze schade kan zich voordoen in de hele provincie. De laatste jaren nemen de aantallen zwarte kraaien landelijk niet meer toe. Vermoedelijk zal deze trend zich ook in Drenthe voordoen. Dit betekent dat het niet waarschijnlijk is dat de predatie op weidevogels wezenlijk zal veranderen. Wat de invloed van zwarte kraaien predatie is, is evenwel onduidelijk. Vooralsnog lijkt predatie (door o.a. kraaien) landelijk geen grote invloed te hebben op weidevogelpopulaties, echter op provinciaal niveau kan de situatie anders zijn. In het halfopen Drentse landschap zijn zwarte kraaien bovengemiddeld vertegenwoordigd, daarnaast staan in deze provincie de weidevogelpopulaties extra onder druk vanwege de relatief lage dichtheden.

11.4 Schadevoorkomende maatregelen

Mogelijke preventieve en schadebeperkende maatregelen

Het Faunafonds (www.faunafonds.nl) en Oord (2002) geven een overzicht van de maatregelen die genomen kunnen worden ter voorkoming en beperking van schade aan landbouwgewassen door zwarte kraaien; voor details van de in te zetten middelen verwijzen wij naar deze bronnen.

Schade aan flora en fauna

Om de predatiedruk op kwetsbare groundbroeders te verminderen kunnen de volgende maatregelen worden genomen:

Dekking biedende vegetatie rondom broedkolonies verwijderen

Bij het verwijderen van landschapselementen die het voor de zwarte kraaien aantrekkelijk maken om zich in het terrein te vestigen moet men voornamelijk denken aan bosopslag. Vanuit landschappelijk oogpunt is het echter vaak niet wenselijk bosopslag te verwijderen.

Beperking van de populatiegrootte

Door in te grijpen op populatieniveau kan de predatiedruk op groundbroeders verlaagd worden. Kastvallen en vangkooien lijken de meest effectieve middelen om de populatie te verlagen.

Preventieve en schadebeperkende maatregelen in de toekomst

Nvt

Gewenste stand

Lokaal zijn er aanwijzingen om weidevogels uit voorzorg te beschermen door lokaal de populatie zwarte kraaien te verlagen.

11.5 Beheer ter voorkoming en beperking van schade in de toekomst

Landbouwschade door zwarte kraaien kan afdoende worden bestreden door het nemen van preventieve maatregelen in combinatie met verjaging door ondersteunend afschot op basis van de landelijke vrijstelling.

Een eventuele toekomstige aanvraag voor ontheffing voor het gebruik van vangkooien in verband met schade aan grondbroeders zal vergezeld moeten gaan van een goede onderbouwing dat er lokaal sprake is van schade en dat deze veroorzaakt wordt door zwarte kraaien. Schade wordt hier geformuleerd als een niet-toelaatbare predatie zodat lokale weidevogelpopulaties in hun duurzame voortbestaan bedreigd worden. Het gebruik van vangkooien kan gecombineerd worden met andere maatregelen zoals het lokaal verwijderen van bomen of struiken in open gebieden met veel weidevogels.

11.6 Monitoring in de toekomst

De aantalsontwikkeling van de zwarte kraai wordt door middel van een relatieve telmethode (punttellingen) uitgevoerd door een landelijk meetnet (SOVON). Om kennis over de situatie in Drenthe te verkrijgen kan het zinvol zijn de dekking van dit meetnet te evalueren specifiek gericht op de vraagstelling van de Provincie.

11.7 Overwegingen, conclusie en aanbevelingen van de Faunabeheereenheid

Overwegingen

- De zwarte kraai behoort tot de meest verspreide broedvogels van Nederland en is in Drenthe een algemeen voorkomende soort.
- Per april 2004 valt de zwarte kraai onder de landelijke schadesoorten en geldt er een landelijke vrijstelling voor het vangen en doden om landbouwschade te voorkomen.
- Op basis van deze vrijstelling zijn er voldoende mogelijkheden om schade te voorkomen. Daarom worden door het Faunafonds geen tegemoetkomingen in de schade meer verstrekt.
- Sinds 11 mei 2006 geldt de landelijke vrijstelling ook ten aanzien van schade aan fauna (weidevogels, bodembroeders), waarbij ook preventief voor het komende seizoen de populatie zwarte kraaien mag worden verlaagd.
- De vangkooi als vangmiddel valt thans onder de vrijstelling, maar gezien het feit dat het hier om een niet-soortspecifiek vangmiddel gaat, zal op korte termijn voor dit vangmiddel een ontheffing noodzakelijk worden.
- Hierop vooruit lopend zal de zwarte kraai opgenomen worden in het Faunabeheerplan.
- Lokaal zijn er voldoende aanwijzingen om weidevogels uit voorzorg te beschermen door lokaal de populatie van zwarte kraaien te verlagen. Een vangkooi is daarbij een goed middel.

Conclusie

De Faunabeheereenheid vraagt ontheffing aan op voorhand voor het vangen en doden van zwarte kraaien met een vangkooi, ter voorkoming van schade aan flora en fauna.

Aanbevelingen

Er dient rekening gehouden te worden met het feit dat de bereidheid van grondgebruikers om te participeren in (P)SAN-pakketten, afhankelijk is van de mogelijkheden die hen geboden worden om aan actief predatorbeheer te doen. In bepaalde gebieden zijn hierdoor het actief bevorderen van optimaal weidevogelbeheer en actief beheren van predatoren (vos, zwarte kraai) met elkaar verweven.

Vangkooien dienen dagelijks te worden gecontroleerd. Bijvangst moeten onmiddellijk worden losgelaten. Daarnaast dient een vangkooi dagelijks te worden voorzien van voldoende water.

De machtiging en monitoring zou kunnen aangevraagd worden door weidevogelverenigingen en uitgevoerd door de Wbe's en grondgebruikers.

11.8 Referenties

Baeyens, G. 2002. Zwarte Kraai *Corvus corone*. pp 452-453. In: SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002, Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2002. - Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Oord, J.G., 2002. Handboek Faunaschade. Faunafonds, Dordrecht.

SOVON, 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2002. - Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Spaans, A.L. & T.A. Renssen, 1983. Invloed van bestrijding van kraaien *Corvus corone* en kauwen *C. monedula* op de aantallen van deze soort. Limosa 56: 37-44.

Teunissen, W.H., H. Schekkerman & F. Willems 2005. Weidevogels en predatie. Op zoek naar mogelijke effecten van predatie op de weidevogelstand. SOVON onderzoeksrapport 2005/11. SOVON, Beek-Ubbergen.